

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS****456. Nowe stwierdzenia *Enochrus (Lumetus) fuscipennis* (THOMS.) i *E. (L.) halophilus* (BEDEL) (Coleoptera: Hydrophilidae) w Polsce**

New records of *Enochrus (Lumetus) fuscipennis* (THOMS.) and *E. (L.) halophilus* (BEDEL) (Coleoptera: Hydrophilidae) in Poland

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Hydrophilidae*, *Enochrus fuscipennis*, *Enochrus halophilus*, new records, The Baltic Coast Region, N Poland.

Podczas połowów chrząszczy na plaży w miejscowości Dziwnów odłowiono dwa bardzo rzadko spotykane i notowane gatunki kałużnic. Nie były one jak do tej pory podawane z Pobreża Bałtyku.

Enochrus (Lumetus) fuscipennis (THOMSON, 1884)

– Dziwnów ad Kamień Pomorski (UTM: VV88), 25 VII 2006 – 1♂, na plaży na części zalewanej przez morze, leg, det. et coll. M. PRZEWOŹNY.

Chrząszcz jak do tej pory podany z zaledwie dwóch krain: Pojezierza Pomorskiego i Pojezierza Mazurskiego (PAKULNICKA 2003: Przegł. przyr., Świebodzin, **14**, 1–2: 84-94; PRZEWOŹNY 2004: Wiad. entomol., **23**, 2: 69-80). Jest to więc dopiero trzecie stanowisko tego gatunku w Polsce. Najprawdopodobniej kałużnica ta jest szerzej rozmieszczona w naszym kraju, jednak ze względu na duże podobieństwo do pokrewnego gatunku – *E. (L.) quadripunctatus* (HERBST, 1797) i fakt, iż do niedawna była uznawana za odmianę tego gatunku, nie odnotowywana we wcześniejszych pracach. We wcześniejszej pracy (PRZEWOŹNY 2004: Wiad. entomol., **23**, 2: 69-80) omówiono różnice pomiędzy tymi gatunkami. Omawiany gatunek podawany wcześniej jako halofil (KOCH 1989: Die Käfer Mitteleuropas, Ökologie, Band 1. Goecke & Evers, Krefeld. 440 ss.) najprawdopodobniej nie jest związany z wodami zasolonymi (RUTA i in. 2006: Pol. Pismo ent., **73**, 3: 359-368).

Enochrus (Lumetus) halophilus (BEDEL, 1878)

– Dziwnów ad Kamień Pomorski (VV88), 24 VII 2006 – 1♂, na plaży na części zalewanej przez morze, leg, det. et coll. M. PRZEWOŹNY.

Gatunek znany z zaledwie jednego stanowiska w Szczecinie (WICHTOWSKA, SOB CZAK 1994: Act. hydrobiol., **36**: 57-74). Jest to drugie stwierdzenie tego chrząszcza w Polsce i potwierdzenie jego występowania na Pomorzu. Jest to kałużnica halobiontyczna, obligatoryjnie związana z wodami zasolonymi. Najprawdopodobniej możliwa do stwierdzenia także na innych stanowiskach wzdłuż wybrzeża Bałtyku oraz na stanowiskach słonawisk śródlądowych

w głębi kraju (RUTA i in. 2006: Pol. Pismo ent., **73**, 3: 359-368). Chrząszcz należy do trudnej w oznaczaniu grupy gatunków „*quadripunctatus*” i jest bardzo podobny do pokrewnych gatunków, z tego względu najprawdopodobniej wcześniej nie był odróżniany. Od podobnie ubarwionego *E. (L.) ochropterus* (MARSH.) różni się wyraźnie obecnością okręgu większych punktów po bokach przedplecza, a od *E. (L.) fuscipennis* (THOMS.) i *E. (L.) quadripunctatus* (HERBST) – ubarwieniem głowy, przedplecza i głaszczków szczekowych, które u *E. (L.) halophilus* są całkowicie jasne, a na głowie zaciemnione jest tylko czoło. W wodach słonawych może także występować *E. (L.) bicolor* (FABR.), jednak gatunek ten wyróżnia się całkowicie jasnym ubarwieniem ciała oraz odmiennym jego pokrojem, jest też większy. W odróżnieniu od omawianego gatunku, *E. (L.) bicolor* może także występować w wodach słodkich.

Marek PRZEWOŹNY, Zakł. Zool. Syst. UAM, Poznań

457. Nowe stanowiska rzadziej spotykanych *Hydrophiloidea* i *Hydraenidae* (*Staphylinoidea*) w Polsce

New records of rare *Hydrophiloidea* and *Hydraenidae* (*Staphylinoidea*) in Poland

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Hydrochidae*, *Hydrophilidae*, *Hydraenidae*, new records, Poland.

Praca ta ma na celu uzupełnienie danych o pięciu rzadko spotykanych w Polsce przedstawicielach kałużnic i *Hydraenidae*.

Hydrochus megaphallus BERGE HENEGOUWEN, 1988 (*Hydrochidae*)

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Myszkowo ad Szamotuły (UTM: XU02), 21 VII 2005 – 1♂, w napływkach, leg. T. BARŁOŻEK.

Chrząszcz znany jak do tej pory tylko z 5 krain i kilku stanowisk, rzadko spotkany, nie odróżniany od pokrewnego *Hydrochus brevis* (HERBST, 1793), który jest jednym z pospoliej spotykanych przedstawicieli tej rodziny w Polsce (PRZEWOŹNY i in. 2006: Nowy Pam. fizjogr., **4** (1–2): 23-54). Gatunek nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Crenitis (Crenitis) punctatostrata (LETZNER, 1840) (*Hydrophilidae*)

– Sudety Zachodnie: Szklarska Poręba (WS33), 27 VII 2003 – 1 ex., w kałuży, leg. T. BARŁOŻEK.

Gatunek górski, znany z zaledwie 5 krain górskich i podgórszych, rzadko poławiany i wykazywany. Z Sudetów Zachodnich podany ostatnio ponad 80 lat temu (BURAKOWSKI i in. 1976: Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, **4**: 1-307). Współcześnie podany zaledwie z dwóch stanowisk: w Gorczańskim Parku Narodowym i Tatrach (CHANIECKA 2004: Wiad. entomol., **23** Supl. 2: 127-129; PRZEWOŹNY 2004: Wiad. entomol., **23**, 2: 69-80).

Berosus (Enoplurus) frontifoveatus KUWERT, 1888 (*Hydrophilidae*)

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Mokrz ad Wronki (WU84), 17 VIII 2006 – 1♂, ad lucem, leg. T. BARŁOŻEK.

Jeden z najrzadszych przedstawicieli rodzaju *Berosus* LEACH w Polsce. Znany zaledwie z 5 krain (PRZEWOŹNY, LUBECKI 2006: Wiad. entomol., **25**, 4: 213-217).

Sphaeridium substriatum FALDERMANN, 1838 (*Hydrophilidae*)

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Białków ad Koło (CC38), 25 VII 1998 – 1♂, dawna żwirownia, leg. M. KAŻMIERCZAK.

Najrzadziej spotykany w Polsce przedstawiciel rodzaju *Sphaeridium* FABR., znany zaledwie z 4 krain na podstawie starych danych pochodzących z lat 30-tych ubiegłego wieku (BURAKOWSKI i in. 1976: *ibid.*). Od tej pory występowanie w Polsce omawianego chrząszcza nie było potwierdzane. Gatunek ten jest trudny do oznaczenia, jednak różni się wyraźnie w budowie kopolatora od pozostałych polskich przedstawicieli rodzaju – na paramerach występuje charakterystyczne bruzdowanie, którego nie posiadają pozostałe gatunki.

Ochthebius (Enicocerus) melanescens DALLA TORRE, 1877 (*Hydraenidae*)

– Beskid Wschodni: Beskid Niski, Bartne (EV29), 4 VI 2006 – 3♂♂, na kamieniu w strumieniu, leg. T. BARŁOŻEK.

Chrząszcz w Polsce niezmiernie rzadko obserwowany. Znany jak do tej pory tylko z dwóch krain: Sudetów Wschodnich i Bieszczadów (BURAKOWSKI i in. 2000: *Kat. Fauny Pol.*, Warszawa, XXIII, 22: 1-252). Najprawdopodobniej w Polsce szerszej rozmieszczony, jednak w górach trudny do odróżnienia od pokrewnego *Ochthebius (Enicocerus) exsculptus* GERMAR, 1824, od którego można go w sposób pewny odróżnić tylko przez porównanie budowy aparatu kopolacyjnego samca (cech zewnętrznych, różnicujących te dwa gatunki, brak). Ponadto *O. (E.) exsculptus* najprawdopodobniej w Polsce nie występuje (choć wykazywany był wielokrotnie z krain górskich), gdyż jest gatunkiem zachodnioeuropejskim (JÄCH, *inf. ustna*). Wszystkie dane o tym gatunku należałoby więc odnieść do *O. (E.) melanescens*. Należy więc zrewidować oznaczenia tej grupy. Gatunek nowy dla Beskidu Wschodniego.

Autorzy pragną podziękować Koledze Maciejowi KAŻMIERCZAKOWI za przekazanie okazu *Sphaeridium substriatum* wykorzystanym w tej publikacji. Materiał dowodowy znajduje się w zbiorach autorów.

Marek PRZEWOŻNY, Zakł. Zool. Syst. UAM, Poznań
Tomasz BARŁOŻEK, Wronki

458. Nowe dane o rozmieszczeniu w Polsce niektórych gatunków z rodzaju *Brachygluta* THOMSON, 1859 (*Coleoptera: Staphylinidae: Pselaphinae*)

New distributional records of some species of *Brachygluta* THOMSON, 1859 in Poland (*Coleoptera: Staphylinidae: Pselaphinae*)

KEY WORDS: *Coleoptera, Staphylinidea, Staphylinidae, Pselaphinae, Brachygluta*, new records, Poland.

Wcześniejsze podgatunki: *Brachygluta haematica haematica* (REICHENBACH), *B. haematica sinuata* (AUBÉ) oraz *B. haematica simplicior* RAFFRAY zostały uznane za odrębne gatunki stosunkowo niedawno (BESUCHET 1999: *Rev. suisse Zool.*, 106: 45-67; SABELLA i in. 2004: *Revision der Paläarktischer Arten der Gattung Brachygluta THOMSON, 1859 (Coleoptera, Staphylinidae)*. 1 Teil. Muséum d'histoire naturelle, Geneve. 283 ss.). Mimo długoletniego funkcjonowania w literaturze tych taksonów jako podgatunków łatwo rozróżnialnych na podstawie cech morfologicznych, w „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1986: *Kat.*

fauny Pol., Warszawa, XXIII, 5: 1-356) dane o ich rozmieszczeniu podane są zbiorczo dla *B. haematica*. Tym samym bez zbadania wszystkich okazów dowodowych nie istnieje możliwość ustalenia rzeczywistych zasięgów tych trzech gatunków w Polsce. Co więcej, większość informacji z cytowanego katalogu jest bardzo przestarzała – najnowsze pochodzą z 1949 roku. W cytowanej wyżej rewizji palearktycznych gatunków rodzaju *Brachygluta* (SABELLA i in. 2004: *ibid.*), żadne polskie lokalizacje nie są podane z nazwy; na zamieszczonych tam mapach rozmieszczenia można jednak odnaleźć cztery pewne, polskie stanowiska *B. sinuata* (jedno we wschodniej części Pojezierza Pomorskiego oraz trzy na południowo-wschodnim krańcu Polski) i jedno *B. simplicior* (wschodnia część Niziny Sandomierskiej). Brak natomiast pewnych stanowisk *B. haematica*. Autorzy wspomnianej pracy wskazują na liczne dane z „Katalogu fauny Polski” jako wymagające weryfikacji i niepewne. Tym niemniej, w zbiorach Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie znajdują się okazy wszystkich tych trzech gatunków, zebrane na naszych ziemiach i oznaczone przez współautora powyższej rewizji, Claude’a BESUCHET. Odnotowanie tych stanowisk, wraz z nowymi danymi uzyskanymi na podstawie znalezisk autorów niniejszej pracy oraz kolekcji przez nich zbadanych, jest konieczne dla choćby wstępnego poznania rzeczywistego rozmieszczenia tej grupy chrząszczy w Polsce.

Okazy dowodowe znajdują się w zbiorach Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie (ISEZ) oraz w prywatnych kolekcjach P. JAŁOZYŃSKIEGO (PJ) i R. GAWROŃSKIEGO (RG).

Brachygluta haematica (REICHENBACH, 1816)

- Podlasie: Sobibór ad Włodawa (UTM: FC80), 14–17 VII 2002 – 1♂, ad lucem, leg. M. WANAT (coll. PJ).
- Beskid Wschodni: Przemyśl vic., 2♂♂, ex coll. T. TRELLA (det. C. BESUCHET; ISEZ).

Brachygluta simplicior RAFFRAY, 1904

- Beskid Wschodni: Przemyśl vic., 3♂♂, ex coll. T. TRELLA (det. C. BESUCHET; ISEZ).

Brachygluta sinuata (AUBÉ, 1833)

- Pojezierze Mazurskie: Pojezierze Iławskie, Małdyty (DE17), 24 VI 2005 – 2♂♂, ad lucem; 12 VII 2005 – 3♂♂, ad lucem; 15 VII 2005 – 3♂♂, ad lucem, leg. R. GAWROŃSKI (coll. RG).
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Promno ad Poznań (XU51), 6 V 2001 – 1♂, leg. P. JAŁOZYŃSKI (coll. PJ); Święty Wojciech ad Międzyrzecz (WU31), 21 VII 1998 – 1♂, ad lucem, leg. M. MLECZAK (coll. PJ).
- Puszcza Białowieska: Białowiecki P. N., most na rzece Orłówka (FD94), 26 IX 1998 – 5♂♂, leg. M. WANAT (coll. PJ).
- Dolny Śląsk: Szczodre ad Wrocław (XS57), 22 VI 1997 – 1♂, leg. M. WANAT (coll. PJ); Wrocław - Niskie Łąki (XS46), 14 IV 1994 – 1♂, leg. M. WANAT (coll. PJ); Prawików ad Lubiąż (XS07), 1 V 2001 – 1♂, leg. M. WANAT (coll. PJ).
- Górny Śląsk: rez. „Łęczzak” (CA05) ad Racibórz, 28 VI 1975 i 19 IV 1977, 3♂♂, leg. A. KUŚKA (det. C. BESUCHET; ISEZ).
- Wyżyna Krakowsko-Częstochowska: Kraków - Bielany (DA14), 27 XII 1872 – 5♂♂, leg. B. KOTULA (ISEZ); Kraków - Zwierzyniec (DA24), 10 XI 1872 – 4♂♂, leg. B. KOTULA (ISEZ); Kraków, ogród botaniczny (DA24), 9 XI 1916 – 21♂♂, leg. S. STOBIECKI (ISEZ); Kraków - Przegorzały (DA14), 5 I 1991 – 5♂♂, leg. D. KUBISZ et J. K. MŁYNARSKI (ISEZ).
- Nizina Sandomierska: Kraków - Przylasek Rusiecki (DA34), 14 XI 1894 – 2♂♂, leg. S. STOBIECKI (ISEZ); Niepołomice (DA44), ok. 1880 – 2♂♂, leg. E. WRÓBLEWSKI (ISEZ); Gosławice (DA94) ad Wierzchosławice, 8 VIII 1917 – 1♂, leg. S. STOBIECKI (ISEZ).

- Podlasie: Sobibór ad Włodawa (FC80), 15 VII 2001 – 3♂♂, ad lucem, leg. M. WANAT (coll. PJ).
- Beskid Zachodni: rez. „Kopce” (CA21) ad Cieszyn, 18 V 1975 – 1♂, leg. A. KUŚKA (det. C. BESUCHET; ISEZ); Nowy Sącz (DV79), 31 III 1892 – 2♂♂, leg. S. STOBIECKI (ISEZ).
- Beskid Wschodni: Ruszelczyce ad Przemyśl (FA01), 3 IV 1989 – 1♂, leg. J. PAWŁOWSKI (ISEZ); Przemyśl vic., 9♂♂, ex coll. T. TRELLA (det. C. BESUCHET; ISEZ); Przemyśl - Ostrów (FA21), 16 IV 1880 i 20 IV 1883, 15♂♂, leg. B. KOTUŁA (ISEZ); Przemyśl - Prałkowce (FA21), 21 X 1876 – 2♂♂, leg. B. KOTUŁA (ISEZ); Jarosław (FA24), 28 IV 1889 i 11 V 1889, 2♂♂, leg. S. STOBIECKI (ISEZ); Krościenko vic. (FV28), 18 IX 1880 – 1♂, leg. B. KOTUŁA (ISEZ).

Samce wyżej wymienionych trzech gatunków można łatwo zidentyfikować korzystając z popularnego klucza do oznaczania chrząszczy środkowoeuropejskich (BESUCHET 1974: [W:] FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G. A. (red.): Die Käfer Mitteleuropas, Vol. 5, *Staphylinidae* II (*Hypocyphitinae* und *Aleocharinae*), *Pselaphidae*. Goecke & Evers, Krefeld: 305-362) lub nowszej, bogato ilustrowanej rewizji (SABELLA i in. 2004: *ibid.*). Samice są praktycznie nierozróżnialne, co należy mieć na uwadze przy weryfikowaniu wcześniejszych danych. Na podstawie dotychczasowych obserwacji i stanowisk udokumentowanych w niniejszej pracy, nasuwa się wniosek, iż przeważająca większość wcześniejszych danych dotyczących występowania w Polsce *B. haematica*, dotyczy najprawdopodobniej znacznie pospolitszej *B. sinuata*. Pozostałe dwa gatunki – *B. simplicior* i *B. haematica*, wydają się być w naszym kraju niezmiernie rzadkie i ich pewne stanowiska znajdują się wyłącznie w południowej części Polski. Warto również zwrócić uwagę na technikę połowu – omawiane chrząszcze należą do bardzo nielicznych polskich *Pselaphinae*, które przylatują do światła, a zatem można się ich spodziewać w materiałach pozyskiwanych np. przez lepidopterologów używających samolówek świetlnych.

Paweł JAŁOSZYŃSKI, Poznań
 Daniel KUBISZ, Inst. Syst. i Ewol. Zwierząt PAN, Kraków
 Marek WANAT, Muz. Przyr. UW, Wrocław
 Robert GAWROŃSKI, Morąg

459. Nowe stanowiska *Stenichnus* (s. str.) *pusillus* (MÜLLER et KUNZE) (*Coleoptera: Scydmaenidae*) w Polsce

New records of *Stenichnus* (s. str.) *pusillus* (MÜLLER et KUNZE) (*Coleoptera: Scydmaenidae*) in Poland

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Staphylinidea*, *Scydmaenidae*, *Stenichnus*, new records, Poland.

Stenichnus pusillus (MÜLLER et KUNZE, 1822) jest chrząszczem poławianym bardzo rzadko, współcześnie wykazany z Polski zaledwie dwukrotnie: z Puszczy Białowieskiej (BOROWSKI 2001: [W:] SZUJECKI A. (red.): Próba szacunkowej waloryzacji lasów Puszczy Białowieskiej metodą zooindykacyjną. Wyd. SGGW, Warszawa: 287-317) i z Murowni na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej (KUBISZ, PAWŁOWSKI 1998: Prądnik. Prace i Mat. Muz. im. W. Szafera, 11–12: 293-323). Wcześniejszy gatunek ten był podawany z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Pojezierza Mazurskiego, Śląska Dolnego i Górnego, Roztocza, Beskidu Zachodniego i Wschodniego; w starszych pracach wymienione są również ogólnie Śląsk, Prusy,

Gubernia Warszawska i Gubernia Piotrkowska (BURAKOWSKI i in. 1978: Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, 5: 1-356). W Polsce występuje podgatunek nominotypowy, który znany jest od Hiszpanii po Gruzję i Azerbejdżan oraz od europejskich wybrzeży Morza Śródziemnego po Wielką Brytanię i południową Szwecję (LÖBL, SMETANA (red.) 2004: Catalogue of Palaearctic *Coleoptera*, vol. 2. Stenstrup. 942 ss.). W Grecji napotkać ponadto można podgatunek *S. pusillus jonicus* FRANZ, 1961. W centrum i na północy Europy *S. pusillus pusillus* jest chrząszczem bardzo rzadkim; również w Polsce dominują stanowiska w krainach południowych. Bardzo niewiele wiadomo na temat biologii tego przedstawiciela *Scydmaenidae*; bywał on poławiany zarówno w wilgotnej ściółce lasów liściastych jak i na terenach bardziej suchych, wręcz kserotermicznych, chociaż w takich przypadkach zwykle w mikrośrodowiskach o podwyższonej wilgotności (np. pod kamieniami, w lokalnych zagłębieniach terenu). Możliwe są również luźne związki tego gatunku z mrówkami z rodzajów *Formica* L. i *Lasius* FABR. (BURAKOWSKI i in. 1978: *ibid.*; KOCH 1989: Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie, Bd. 1. Goecke & Evers, Krefeld 440 ss.).

Poniżej prezentujemy pierwsze stanowiska *S. pusillus* na Wyżynie Małopolskiej i znaleźsko potwierdzające jego występowanie na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej.

- Wyżyna Małopolska: Wyżyna Miechowska, Rzeżuśnia (DA27), pod kamieniem u podstawy nawapiennych muraw, 21 V 2006 – 1 ex., leg. et coll. R. RUTA; Chotel Czerwony ad Busko Zdrój (DA78), 3 V 1985 – 3 exx.; 14 V 1991 – 4 exx., leg. M. WANAT (coll. P. JAŁOSZYŃSKI); Sandomierz (EB51), 29 IV 1995 – 1 ex., leg. M. WANAT (coll. P. JAŁOSZYŃSKI).
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Wielka Wieś ad Sieradz (CB59), 27 IX 1984 – 2 exx., leg. M. WANAT (coll. P. JAŁOSZYŃSKI).

Na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej *S. pusillus* był ostatni raz wykazywany w roku 1967 z Zielonki koło Poznania, a wcześniej w latach osiemdziesiątych XIX wieku z Głogowa i okolic Sieradza (BURAKOWSKI i in. 1978: *ibid.*).

Paweł JAŁOSZYŃSKI, Poznań
Rafał RUTA, Inst. Zool. UW., Wrocław
Marek WANAT, Muz. Przyr. UW., Wrocław

460. Nowe stanowiska chrząszczy z rodziny kózkowatych (*Coleoptera: Cerambycidae*) w północno-wschodniej Polsce

New localities of longhorn beetles (*Coleoptera: Cerambycidae*) in north-eastern Poland

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Cerambycidae*, *Leptura thoracica*, *Pyrrhidium sanguineum*, new records, NE Poland.

Leptura thoracica CREUTZER, 1799

- Pojezierze Mazurskie: Puszcza Augustowska, Płaska (UTM: FE47), 20 VIII 2005 – 1 ♀, na leżącej kłodzie brzozonej (*Betula* sp.), leg. A. JADESZKO.

Palearktyczny gatunek występujący od Wysp Japońskich do Europy Środkowej. W Polsce, z uwagi na występowanie w pobliżu zachodniej granicy zasięgu, bardzo rzadki i objęty ochroną gatunkową. Dotychczas został wykazany z dwóch krain: Pojezierza Mazurskiego (Puszcza Borecka) i Puszczy Białowieskiej (GUTOWSKI i in. 1994: *Wiad. entomol.*, 13, 3: 157-165). Stwierdzenie tego gatunku w Puszczy Augustowskiej świadczy o nieprzerwanym areale jego występowania w północno-wschodniej Polsce.

Pyrrhidium sanguineum (LINNAEUS, 1758)

– Podlasie: skraj Puszczy Białowieskiej, Jakubowo (FD73), 26 V 2005 – 4 exx., zebrane z leżącej kłody dębowej (*Quercus robur* L.) podczas rójki, leg. T. PANFILUK.

Okazy dowodowe znajdują się w kolekcji autora.

Submediterraneński gatunek rozsielony od Europy do Kaukazu, przez północną Afrykę, Syrię i Iran. W Polsce zazwyczaj spotykany pojedynczo, rzadziej liczniejszy, ale z większości krain został wykazany; nie znany dotąd z sąsiadującej Puszczy Białowieskiej. Gatunek nowy dla Podlasia.

Autor dziękuje wymienionym w tekście osobom, za udostępnienie okazów i informacji.

Radosław PLEWA, Białowieża

461. *Pogonocherus ovatus* (GOEZE, 1777) (*Coleoptera: Cerambycidae*) w Górach Świętokrzyskich

Pogonocherus ovatus (GOEZE, 1777) (*Coleoptera: Cerambycidae*) in the Świętokrzyskie Mts.

KEY WORDS: *Coleoptera, Cerambycidae, Pogonocherus ovatus, Abies alba*, the Świętokrzyskie Mts., Poland.

Pogonocherus ovatus (Goeze, 1777) był podany z Gór Świętokrzyskich przez KINELSKIEGO i SZUJECKIEGO (1959: Pol. Pismo ent., **29**: 215-250). Jest to gatunek, którego związki troficzne budziły wątpliwości – podawano jego powiązania z drzewami liściastymi i iglastymi (BURAKOWSKI i in. 1990: Kat Fauny Pol., Warszawa, XXIII, **15**: 1-312; ŚLIWIŃSKI, NOWAKOWSKI 1990: Fragm. faun., **33**, 12–18: 261-284). Nowsze doniesienia wskazują jednak na powiązania tej kózki z jodłą – *Abies alba* MILL. (MIŁKOWSKI, GÓRSKI 1995: Wiad. entomol., **14**, 4: 253-254; GUTOWSKI 1995: Prace IBL, A, 811: 1-190; MIŁKOWSKI 2004: Kulon, **9**, 1: 81-116).

W 2005 roku potwierdzono obecność tego chrząszcza w Górach Świętokrzyskich i wykazano jego żerowanie na jodle.

– Kielce - Piaski (UTM: DB73), z cienkich, szczytowych gałązek powalonych jodeł, zbieranych od 16 III 2005, wyhodowano 9 exx. imagines, leg et cult. M. BIDAS.

Po ok. 6 tygodniach od zebrania gałązek, wyhodowano pierwsze imagines *P. ovatus*. Stwierdzono, że chrząszcz ten zimuje w postaci larwalnej w hakowatej kolebce z mniejszym otworem wejściowym i większym wylotowym, przy czym oba zatkałe są korkami z wiórków. Młodsze larwy zimują pod korą i dopiero na wiosnę po krótkim żerowaniu wygryzają kolebkę poczwarkową. Od 8 V do 28 VI 2005 wylęgło się 8 osobników *P. ovatus*, a 1 osobnik – 29 VIII 2005.

Obserwacje bionomiczne: średnia grubość zebranych gałązek jodłowych wynosiła 7,4 mm, przy czym najcieńsza gałązka miała średnicę ok. 6 mm, a najgrubsza 11,9 mm (zmierzono 20 gałązek z widocznym żerowaniem larw; były to gałązki jeszcze wilgotne, usychające). Larwy żerowały w łyku na granicy z drewnem – biel drewna nie był naruszany lub naruszany w minimalnym stopniu. Chodniki larwalne były wypełnione białymi i brunatnymi wiórkami. Przepoczwarczenie chrząszczy następowało zawsze w hakowatej kolebce. Kształt otworów wejściowych i wylotowych był zbliżony do elipsy, przy czym otwór wejściowy był bardziej

splaszczony – średni stosunek szerokości do wysokości otworu wynosił 1,75; jego średnie wymiary to 0,8 mm × 1,4 mm. Otwór wyjściowy w zarysie był bardziej zbliżony do koła – średni stosunek szerokości do wysokości otworu wynosił 1,5; jego średnie wymiary to 1 mm × 1,5 mm.

Średnia długość ciała dorosłych chrząszczy *P. ovatus* wynosiła 4,25 mm, przy czym najmniejszy chrząszcz miał 3,9 mm długości, a największy 5 mm.

Podsumowując można stwierdzić, że *P. ovatus* żeruje głównie w szczytowych partiach jodeł i tam przebywa przez większość swojego życia. Jest to prawdopodobnie przyczyną rzadkiego stwierdzenia omawianego gatunku.

Marek BIDAS, Kielce

462. Nowe stwierdzenia *Rhopalapion longirostre* (OLIVIER, 1807) (*Coleoptera: Apionidae*) w Polsce

New records of *Rhopalapion longirostre* (OLIVIER, 1807) (*Coleoptera: Apionidae*) from Poland

KEY WORDS: *Coleoptera, Curculionoidea, Apionidae, Rhopalapion longirostre*, new record, Wrocław, Poland.

Rhopalapion longirostre (OLIV.) jest bardzo charakterystycznym ze względu na nadzwyczaj długi ryjek samicy, gatunkiem z rodziny *Apionidae*. Rozwija się w nasionach ozdobnej malwy ogrodowej – *Alcea rosea* L. i jest szeroko rozmieszczony w południowej Europie, Azji Mniejszej i Środkowej. Od kilkudziesięciu już lat notuje się jego ekspansję w środkowej Europie i w końcu został on po raz pierwszy i jak dotąd jedyny stwierdzony w Polsce kilka lat temu w Warszawie na osiedlu Ursynów (KOZŁOWSKI, KNUTELSKI 2003: Weevil News, <<http://www.curci.de/Inhalt.html>>, 13; KOZŁOWSKI, KNUTELSKI 2005: Snudebiller, 6: 181-184). Kolejne stwierdzenia tego gatunku dotyczą Wrocławia:

– Śląsk Dolny: Wrocław - centrum, ul. Matejki (UTM: XS46), 29 V 2006 – 6 exx., leg. J. SZYPUŁA; Wrocław - Maślice Małe, ul. Rędzińska (XS36), 10 VI 2007 – 2 exx., leg. M. WANAT; Wrocław - Gądów Mały, ul. Kwiska (XS36), 13 VI 2007 – 5 exx., leg. M. WANAT; Wrocław - Sępolno, ul. Dembowskiego, 14 VI 2007 – 12 exx., leg. J. SZYPUŁA.

Skrajne spośród wyżej podanych stanowisk *Rh. longirostre* dzieli przeszło 15 km, można więc przyjąć, że ryjkowiec ten zasiedla już większość obszaru aglomeracji Wrocławia. Zastronony charakter występowania tego gatunku w krajach środkowoeuropejskich (głównie ogródki przydomowe w większych miastach o cieplejszym mikroklimacie), jak i jego biologia (rozwój w nasionach rośliny ozdobnej) wskazują, że jego ekspansja może być wydatnie „wspomagana” przez człowieka wraz z dystrybucją nasion malw ogrodowych.

Jerzy SZYPUŁA, Marek WANAT, Muz. Przyr. UW, Wrocław